

983
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

san tan ni filan - nimòrò 140
okutòburu kalo - san 1983

bp:24 - bamakò (mali)
telefòn: 22-21-04 CCP: 0155
dòròmè 5

kibaru dala law kuntigi: amadu ganyi kantè

dugutònko ani sòrò ni lafiya

Mali jamana yiriwali ni Malidenw ka nyètaa sababu dò ye dugutònkw ye. O de kòsón, dugutònko tè fèn, ye, min ka kan ka lagosi.

Dugutònnafa bè dugudew yèrèw de kan fòlò, sanni a ka se jamana fanga hakèla; o yè sòrò sira ye, i n'a fò sènèfènw ni mònnikèfènw tònkw (kòori, dafu, sirakuru, malo, nyò, sikòlò, jègèkènè, jègèjalan ani jègèwusu ani jiriden suguya bée).

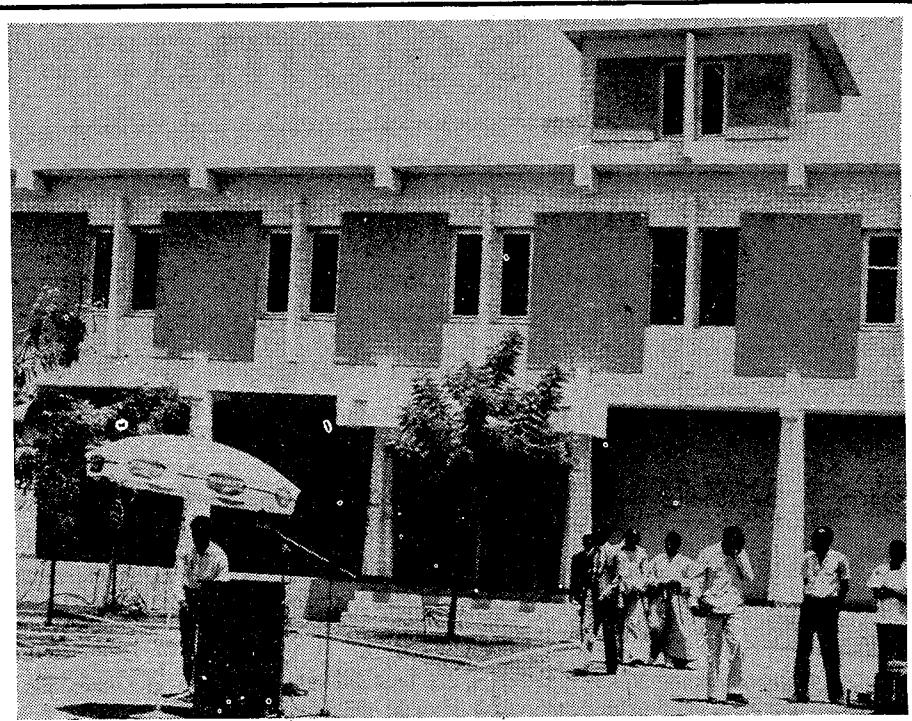
Dugutònndenya ma kè wajibi ye, nka, sòrò ni lafiya min bè nyini dugu n'a kònomògòw ye, hadamadenya sira la, a ka kan bée k'a wajibiya i yèrè kan.

O misali ye wale jumènw ye? o walew ka ca. A kumbaba dòw filè: kénèyakow, baganfurákèkow, sannifeerekow, furafeerekow, sanyakow, sèbènkow ni kalan-kow.

N'an ye misali kumbaba ninnu lajè, an b'a kòlòsi ko kalanden jolenw jyôròba bè dugutònkw sigili n'u ka sira sòrò cogo nyuman na.

A ka ca a la, wele bè bila kalanden jolenw de ma, a kow nyènabò tuma. O de kòsón, an bè dugutònko fò, k'a gèlèya, bawo, kalan nafa dò fana y'o baara n'a nyögònnaw ye.

kibaru

Malikayèrèta san 23nan bennna televisòn dayèlèli ma

Kunnafoniw bè jènsèn cogoya min na, Mali kònò a n'a kòkan, zurunaliw ni arajomali kòfè, o cogoya dafara, sètanburu kalo tile 22 don, san 1983, ni televisòn dayèlèli ye, Bamakò dugu kònò, sanni a ka se mara tòw ma.

dayèlèli

Mali televisònko sera ka sìgi sen kan ni Libi jamana ka dèmè nafama ye, min bonya n'a karama n'a foliko nyuman lase-ra Libikaw ma, Pariti "UDPM" ani gofèrènama tògò la mógo fila fè, n'olu ye; Canze Bolezogola ye, min nyèsinnen bë sekow ni dònkok an ni kunnafonikow ma, Pariti sira kan, ani Madamu Gaku Fatu NYANGI, n'o ye kunnafonikow Minisiri ye.

Televisòn ye dakabana fèn ye, bawo, n'i y'a dayèlèli, i bë kumakanw ani jaw bée lajèlen faamuya nyögònfè. An bë waati min na, kunnafoji jènsènfè wèrè tè televisòn kòfè.

kibaru kanubagaw

masa Solomani ka baro

masa Solomani tun ka farin jinèw de ma, ka tèmè danfèn bëe kan. a ye jinèw bilà, ko u ka baadingèw sen. ka jinèw to o baara la, masa-kè yèrè tun bëe taa i jò a ka tangaranbere la jinèw kò fè. ni u bèna suma haara fè, a bë pèrèn u kun na.

◦◦◦

don dò la, ala nana a ka masaya la, masa Solomani jolen bëe jinèw kò fè. ala nana a ka kalifa minè, k'a jolen to tangaranbere la.

masa Solomani sara tuma min, k'a jolen to a ka tangaranbere la, a jolen mèenna, a tè ~~la~~ manganaga, a tè kuma jinèw fè, a tè pèrèn jinèw kun na. jinèw kamanagr ~~na~~, danfèn tò bëe siranna. dòw ko u salen don ; dow ko a ma sa.

o tuma na, jinèw ko danfèn tòw ma, ni mògò min sera ka taa a lajè,

n'a y'a sòrò, a salen bëe, ka o'kun-nafoni di danfèn tòw ma, ko hali ni a tigi ko a balo ka kè sanu ye a ka dinyèlatigè tò la, ko o se bë olu jinèw ye k'a dì o tigi ma.

◦◦◦

o fòlen na, dimògò finman dò bë yen, a ko k'ale bë se ka taa a lajè. o dimògò panna, ka i nyèsin masa Solomani jolen ma. yanni ka a se masakè ma, a siranna, a ma se ka sigi a la. dimògò taara a yèrè gosi a la, ka tèmè ten. o ma se ka faranfasi di jama ma.

◦◦◦

bubagaw nana a fò ko olu bë se ka taa a lajè. jinèw fana ko ni bubagaw sera ka taa a lajè, hali ni bubagaw ko u baò ka kè sanu ye, olu jinèw b'a dì bubagaw ma.

bubagaw ko olu tè sara fò fòlò, fo u ka taa a lajè ka na. bubagaw taara a lajè, bawo, olu ye dugumabolo nòrò, ka taa se a ma. u wulila a ka tangaranbere fè, k'o fana nòrò,

fo k'a kari k'a bò a kòrò, ka na bin dugu ma.

bubagaw nana. jinèw ko :

- "yala, masakè sara ?"

bubagaw ko :

- "òwò."

jinèw ko :

- "wa, a'y'a' bolo sara fò."

bubagaw ko :

- "anw bolo sara ye fèn min ye, jinèw, aw bë tila kulu saba ye. tila kelen bë kè jinè silamèw ye; tila kelen bë kè jinè wolosow ye; tila kelen bë kè anw bubagaw ka jòn ye, ka jita, k'a dì anw bubagaw ma, an k'an ka baaraw kè, fo ka an ka dinyèlatigè tèmè."

◦◦◦

jinèw fana sònna o má. hali bi, o layidu ma tinyè jinèw ni bubagaw cè fòlò. bawo, n'i y'a ye, hali tilema waati, bubagaw bë u ka bògònyigin ni ji ye, jinèw de bë a ji ta, k'a dì u ma. a daminèna fo masa Solomani tile la.

Banuhun Danbèlè
Dòkolo Bamanan

dònkili

taa ka yaala, ee, taa ka yaala,
cèbalu ye kamalen jala ta ;
taa ka yaala,
ka tila ka jarabi jala ta,
ka taa i da.
mògòninfinya juru ye cikèla naloma bolo,
hadamadenya rò juru ye cikèla hakilintan bolo.

Fantò Dunbiya
Sanankòròbugu

dol
kura
kan;
a bë
terim
kònd
kelen

has
don
o bë
ni dal
mana

kuma yòrò

pòsitida

bènkungo bòra min de, bèn tè yòrò min,
buguda.
galodugu bòra min de, galò b'a kò,
togoda.
pòsitida bòra min de, pooso-paasa,
banyaga.

tègè... tègè... tègè... tègè...

nkalonkulu bòra min dun,
pòsitida.
nanbara bòra min dun,
pòsitida.
kululu bòra min dun,
pòsitida.
tinyèli bòra min dun,
pòsitida.
senna bòra min dun,
pòsitida.
faama bòra min dun,
pòsitida.

Mahamađu Kònta
Bamakò

ala

ala tè dòn, ala ye masa ye.
jigintanw jigi ala,
banabagatòw jigi ala,
wołofantanw jigi ala,
balimantan jigi ala,
wołobantan jigi ala,
kòrkéntanw jigi ala,
dògòñintanw jigi ala.

èe, ne siranna ala nyè, ala ye se koyi.
ala ye su bò tile la, ka tile bò su la,
ka dòw kè fèntigi ye, ka dòw kè bololankolon ye,
ka dòw kè dentigiw ye, ka dòw kè denntanw ye,
ka dò kè mògò sima ye, ka dò kè mògò sintan ye.

wa, an ka siran ala nyè.
ka fòbali fò mògò ma, k'o se bè n ye,
ka kèbali kè mògòw la, k'o se bè n ye,
ni i sara, a cèlen tè kun segi rò
lahara jò don.

Yaranka Jala Jara
Koyan

dolo kura bòra

ka bò Bugukòrò

dolo nin tògò ko "hasidiya". dolo
kura bè na kuma denmisènw ka bèn
kan ; a bè kuma jamanadenw. kan ;
a bè kuma balimaw kan ; a bè kuma
terima fila kan ; a bè kuma dinyè
kòndò mògòw kan ; a bè kuma mògò
kelen kan i ka sigida la.

hasidiya man nyi. hasidiya mana
don dugu denmisènw ni nyògòn cè,
o bè kè sababu ye ka ganiya juguya
ni dabalijugukè don dugu kòndò. min
mana warì sòrò, ni warì tè min bolo

o bè dabali juguya kè, warì bè min
bolo, k'o mago sa. o n'a nyògònnna
caman dugu kòndò.

°
° °

an bè don min na i ko bi, baden-
ma cè fila, i b'a sòrò, kàròkè muso
b'a fò a cè ye ko :
- "i dògòkè in t'i ka hèrè fè, a tè
e ta nyènen fè, ni ne kòni don, i
bè bée bila i yèrè ye ; n'o tè, a tè
nyè."

balimaw ni nyògòn cè gèlèya ca-

man ye musow nò ye ; du caman bè,
muso b'o ko nyènabò ka gatigi to du
kòndò yen. bawo, musow ye se cèw
la sisàn. dinyè kòndò mògòw ka fara
ka bò nyògòn na, o caman bè sòrò
musow fè. terimaw ka teriya bè fara
musow fè.

tinyè don, jè o jè, ni muso t'a la,
a bè fò k'o jè man dì. nka muso de
kèlen bè dinyè tinyèbagà ye. an b'a
fò badenmaw ni terimaw ni sè
denmisènw ye, u kana musow ka kù-
ma bè lamèn.

Mari Kanè

kankodònnyia

kumasen n'a sigidanyè kunbabaw

Kumasen suguya ka ca bamanankan na, k'a da u dilan-cogo kan, ani danyè kunbabaw minnu b'u kònò.

Danyè kunbabaw ye jumènw ye ?

Tògò

Tògò ye dò ye : kumasen dòw bè yen, olu sigilen bè tògò de kan. U misaliw filè nin ye :

1. nènè bè
2. nkalon don
3. fali ye bagan ye

Ci kelen bè tògòw kòrò kumasen ninnu kònò. Ci tè min kònò, o ye kòbila ye. Ci fila bè danyè minnu jukòrò, olu ye kunnafonilanw ye.

A bè kòlòsi k'a fò tògò kelen dòròn de bè kumasen fòlò ni filanan kònò ; fila bè sabanan kònò.

O ye wajibi ye : i n'a fò, kumasen saba bée kònò, danyè minnu bè yen, olu wajibiyalen don. Ni danyè dò ye kumasen dò jè, o tè kè kumasen ye bilen.

Mankutulan

Danyè kunbabaw suguya filanan ye mankutulan ye. Kumasen minnu sigilen bè mankutulan kan, olu bè dilan ni tògò ni kunnafonilan ni mankutulan de ye, i n'a fò :

4. dì kà dì

Kumasen in fana na, danyè si tè se k'a jè.

wale

↪ kunbabaw suguya sabanan ye wale ye. Kumasen

minnu sigilen bè wale kan, tògò bè sòrò olu kònò fana, bari tògò, walima nònabilà, o wajibiyalen bè yen fana :

5. malo bè susu
6. Ami bè malo susu

"susu" ye wale ye kumasen fila ninnu kònò. Danyè tòw taamaseerelen don, i n'a fò an y'a fò cogo min na masala in daminè na.

Komin yan fana, danyè bée wajibiyalen don, a bè kòlòsi k'a fò ko kumasen duurunan kònò, tògò kelen de bè yen ; kumasen wòorònan kònò, tògò fila bè yen.

Tògò fila bè kumasen min kònò, wale bè boli fèn min kan, o ye tògò filanan de ye. O tuma, o kumasensugu kònò, a bè fò ko wale dafata de bè yen. Bari, an ka misali kònò, n'i ko : "Ami bè .. susu", i ka kumasen ma dafa, fo n'i b'a fè k'a fò ko susuli bè da Ami yèrèkun de kan. N'o tè, fèn min bè susu Ami fè, n'o ye malo ye, fo i k'o fò.

Kumasen duurunan dun kònò, wale b'a yèrè bò, tògò si tè kè k'a dafa. O tuma, wale dafalen don.

Wale caman bè yen, u dafalenya n'u dafabaliya bè bò u sigicogo de la kumasen kònò.

kunnafonilan

Sisan, an ka dakurunyè fila fò kunnafonilanw kan. An ye kumasen fèn o fèn ye, kunnafonilan bè o bée kònò. Ale fana jòyòrò ka boni kumasen kònò kosèbè ; bari, ale de b'a jira ni kumasen bè sònsira kan, walima bansira. N'an ko : "nènè bè", o bè sònsira kan. N'an ko : "nkalon don", o bè sònsira kan. O bansira ye : "nkalon tè".

Kunnafonilan kelen bè yen, min ni wale dafalenw dòròn de bè nyògòn ta, o ye "-ra" ye, i n'a fò kumasen in kònò : "a bòra", n'o bansira ye : "a ma bò".

Kunnafonilan bè kumasen bée la, fo minnu dannen bè wale ma, i n'a fò : "kuma", "da yèlè".

Nka, hali olu bè kunnafonilan sòrò, n'u bè bansira kan : "kana kuma", "kana da yèlè".

Walima ni kuma nyèsinnen bè mògò caman ma : "a' ye kuma", "a' ye da yèlè".

K'a bò "-ra" la, kunnafonilan tò si man kan ka sèbèn ka nòrò tògò, walima mankutulan, walima wale la.

Bakari Jara

suma kèle cogow

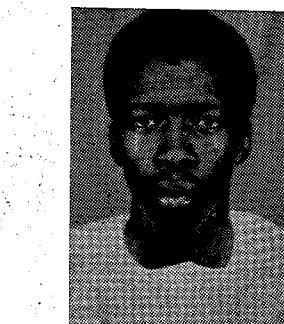
Kènèyakow ni saniyakow siratigè la, Bamakò disiriki sèriwusida min nyèsinnen b'o baaraw ma, n'a kuntigi ye Yakuba TARAWELE ye, n'o ye saniya dònnikèla ye, o ka masala filanan kònòkumaw bè bò suma kèle cogow kan, walasa suma ka kasara bè ban cogo min na. Min ka kan ka dòn suma kèle cogow kan o file:

Suma ye bana ye min kèle cogow ka ca. Banakisè minnu bè joli la k'a ban, a dò b'olu kèleli kan ni furaw ye. Bana in kèle cogow dò fana b'a sababu yèrè silatununni kan, n'o ye soso ye. O soso kèleli bè se ka kè mògò kelen-kelen bée walima jama jèlen ka baara ye. O dò ye soso fagalaw fiyèli ye sow kònò walima duw kònò, n'u kèrefèlaw binw shyènni. A dò ye dingè kolonw lafali fana ye.

O siratigè kelen na, tèmèninw fana bè don daw ni filantèrew la, ka sòrò ka sangé siri. Nyaman minènw fana ka kan ka kòlòsi sanga ni waati bée, ka t'u kònò nyamanw bòn a waati la. Pònpe gazima fana jòyòrò ma dògò soso kèleli la. Soso kèle

cogo wèrè bè yen min ma cay'an fè yan folò. O y'a kuranma ye.

Fèn min ye jama jèli ye ka soso kèle, o kécogow ka ca: jiboli siraw bè bò jisigi yòrò ni kòw ni baw cè, walasa ka ji bali a ka sigi. Jisigi yòrò fana bè se ka lafa ni kabakurunw ye walima bògò. Kuntilenna jònjànw bè di sanji woyo siraw ma, min b'a to sosodenw tè balo yòrò sòrò. An bè se tugun ka dò fara jiw hakè kan, o de b'a to sosodenw bè silatunun, ji fè. An bè se ka fura kè jisigi yòrò la, ka soso faga. Gazi ni fura wèrè bè se ka kè sow ni duw kònò, minnu barika bè waati j'n kè.

Yakuba TARAWELE

Jama bè se ka soso kèle ni tajiw ye, minnu bè kè ji toliliw la, ani sosow daga yòrò tòw bée. Jama jèli ka soso kèle, o ka kan ka kè nyögòson hakililakoba ye jamana bée kònò.

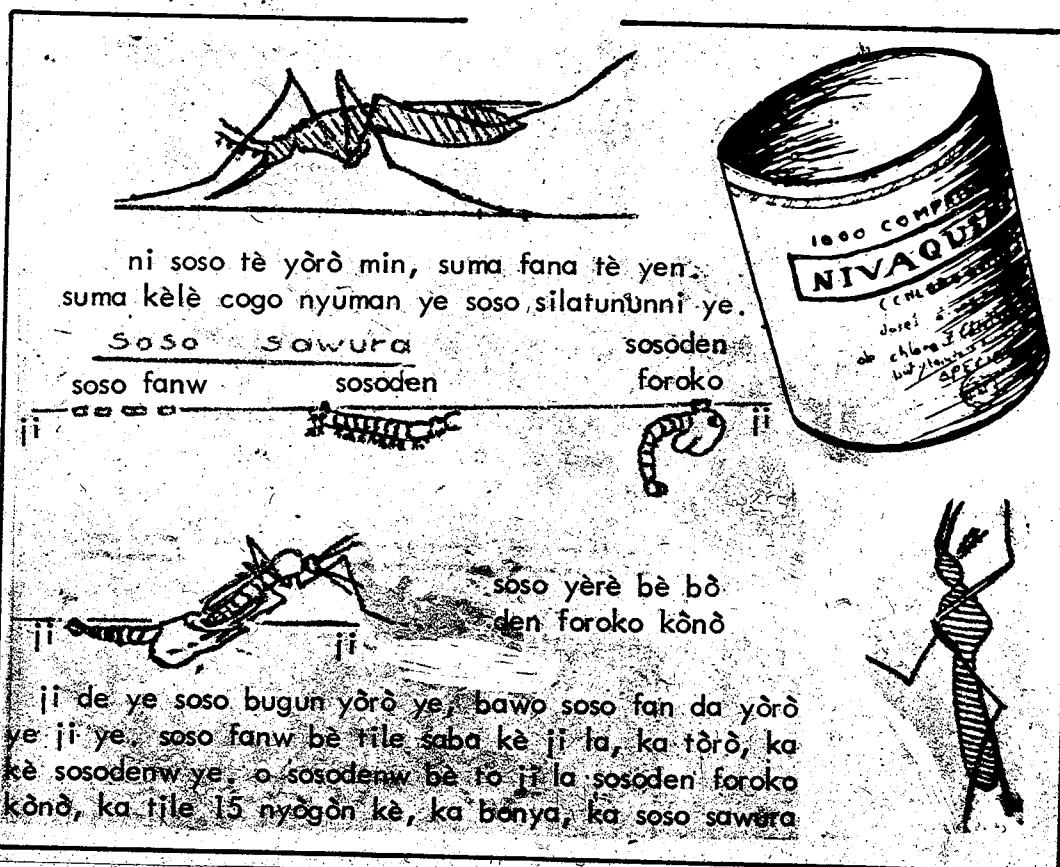
Bin minnu bè sosow faga, olu turuli ka kan ka sabati fan bée. A bènneñ don soso suguya min tè suma bila mògò la, an k'olu mara; walasa n'u cayara u ka se ka sosow silatunun, minnu bè suma bila hadamadenw na. An bè se fana ka sosocèw bali u ka jè ni sosomusow ye, walasa k'u labugunni nagasi.

Nka nin bée n'a ta o ta, min nyögòn tè o de ye mògò kalanni n'u lafaamuyali ye suma sòrò cogò n'a kunw na, walasa u ka se k'u yèrè tang'a ma, bawo "bana kùnbèn ka fisa n'a kèleli ye."

Nin bée de sababu la, din yè jamana hòrnyalenw ka tònba bolofara min nyèsinnèn don kènèya walew ma "OMS", o y'a nyini jamana kelen-kelen bée fè kabini san 1971, u ka soso ninnu kèleli don barika la, cogoyaw la, bèn kèra minnu kan.

O cogoyaw file:

- soso basigi yòrò nyinini;
- soso silatunun;
- banabagatòw furakèli;
- suma silatunun ni baara-kèleli kòlòsili.

nb'a fè Mali duguw

an bëe b'a dòn ko kabini an bënbaw tile, bamananw delila ka duguw sigi, ka dugutigi sigi o dugu kelen kelen kun na, bamananw bë cogo min na, Maliden siya caman bë o cogo kelen na.

nka, a fôra cogo min kibaru nimorò 134 kònò, a nyè 12 la, Maliden dòw bë yen, u bë ka taama taama tuma bëe u ka baganw nò fè, k'a sôrò, sigi yòrò kelen tè olu la. i komin dugu tè yen, o mògòw tilalen bë ka kë kabila kabila de ye, kabila kelen kelen bëe n'a kabilatigi don, i n'a fò, dugu bëe n'a dugutigi don cogo min.

an bë bi min na, Mali duguw n'a kabila law bëe lajèlen hakè bë se 11 000 nyögòn ma. dugu ni kabila kow ka kan ka nyènabò cogo min na Mali kònò, k'a ta dugutigi ni kabilatigi ka baara la, ka taa a bila dugu ni kabila mògòw jòyòrò la, sariya b'o bëe nyèfò, k'a pereperelatigè.

dugutigi ni dugu kònseyi

kònseyi sigili

sariya ko kònseyi kelen bë sigi dugutigi, walima kabilatigi kérè fè, k'a dèmè a ka baara la.

dugu kònseyi mògòw bë sugandi dugu cèw n'a musow fè wote kònò. mògò minnu bë wote, olu si ka kan ka san 21 bò, u sigili dugu kònò ka kan ka kalo wòorò bò. mògò si man kan ka wòte dugu caman kònseyi sigili la.

* kònseyi mògòw bë sugandi dugu mògòw cè la. o la, forobabaarakèla si man kan ka kë dugu kònseyi mògò ye. mògò si man kan ka kë dugu caman kònseyi mògò ye.

dugu ka bon nyögòn ye cogo min na, u kònseyi mògòw ka ca nyögòn ye o cogo la, aròndisiman kumandan de bë dugu kònseyi mògò hakè ja-

teminè k'a fo :

- ni du u kònò mògò n'k'è tè fèmè

500 kan, kònseyi mògò ye 5 ye.

- n'a hakè b'a ta 501 fo 1 500, kònseyi mògò ye 7 ye.
- n'a hakè b'a ta 1 501 fo 2 500, kònseyi mògò ye 9 ye.
- n'a hakè b'a ta 2 501 fo 3 500, kònseyi mògò ye 11 ye.
- n'a hakè ka ca ni 3 500 ye, kònseyi mògò ye 13 ye.

dugu kònseyi ni kabila kònseyi bë kuraya san duuru o san duuru.

dugutigi bë sugandi dugu kònseyi mògòw fè, dugu mògòw cè la. o kò fè, aròndisiman kumandan bë dugu kònseyi hakilinata jira sérèkili kumandan na, kumandan de bë mògò sugandilen ka dugutigiyi sinsi.

kònseyi ka tònsigiw

dugutigi ye dugu kònseyi nyémògò ye, ale de bë kònseyi wele tònsigi

la. nka, kònseyi mògò tilancè mana a nyini dugutigi fè, a ka kònseyi mògòw wele nyögònye la, dugutigi wajibiyalen don k'u wele.

kònseyi tònsigi bë kë, ni mògò tilancè ye wele jaabi. kònseyi mògò hakè min ye wele jaabi, n'to tilancè bënnna wale min kan, o ka kan ka waleya dugu kònò.

baara kétaw

dugutigi ka baara kétaw ye :

- ka dugu mara, ani k'a baara k'a nyè.
- ka nyémògòw ka sèbèn cilenw n'u ka sariya talenw kònò kumaw lase, ani k'u waleya dugu kònò.
- ka fèerèw nyini, ani ka walew kë, minnu bë se ka dugu mògòw ka di-nyèlatigè nògòya u bolö, ka u ka nyètaa sabati.
- ka dugu mògòw haminankow n'u kuntiennaw, n'u sekow an'u dònkow

nyini
gòw
k'u j
- ka
lenyc
- ka
kisi l
- ka
kunb
- k'i
- ka
ani k
- ka
ma,
dugu
da, c
- ka
leya

dug
gutig
yiriw
o kan
taw n
qòn n

wal
bë se
gòw
kònse
gu kò

- sòn
ka ga
nank
dugu
yiriw
sinsih
wo, a

- fèr
mògòw

Kan yèrè dòn n'a kabilaw

nyini, k'u dòn ani k'u lase nyèmògòw ma, yaasa dugu mògòw k'a dòn k'u jòyòrò bë jamana jòli baara la.

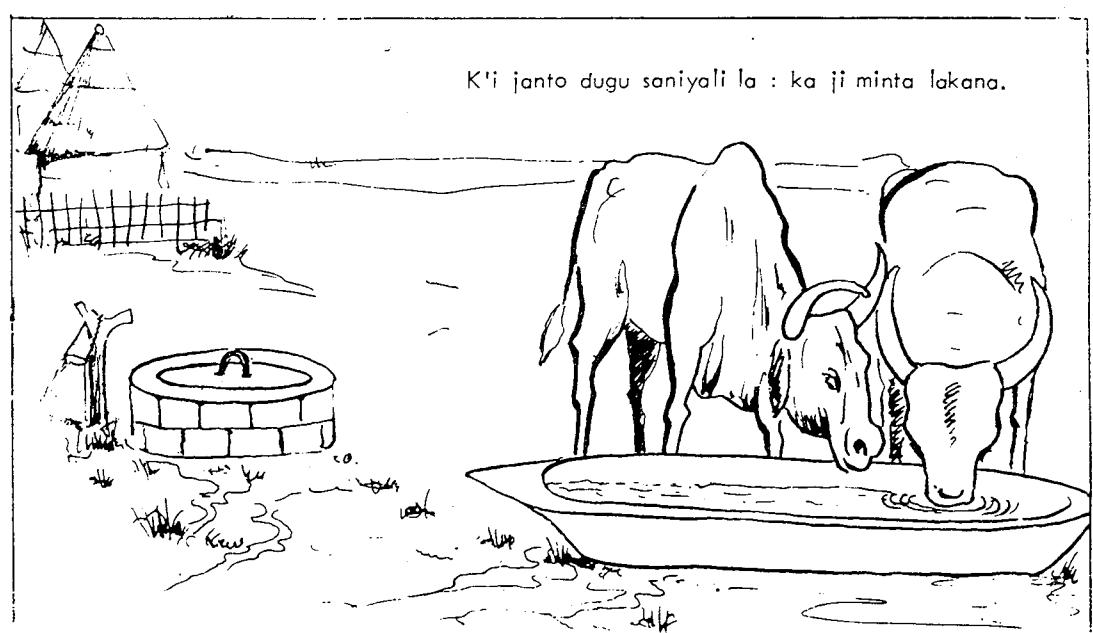
- ka lafiya ni baara, ani bèn ni keleluya sinsi dugu kònòd.
- ka dugu mògòw lakana, ani k'u kisi kasaaraw ma.
- ka foroba tinyèniw ni bènbaliyaw kùnbèn.
- k'i janto dugu saniyalì la.
- ka walew kè, minnu bë dugu kisi ani k'a tanga bana juguw ma.
- ka kunnafoni lase joona faamaw ma, finyèbana mana kè donfèn ye dugu kònòd, a kera hadamaden kunda, a kera bagan kunda.
- ka dugu kònseyi ka bènkanw waleya dugu kònòd.

o
o

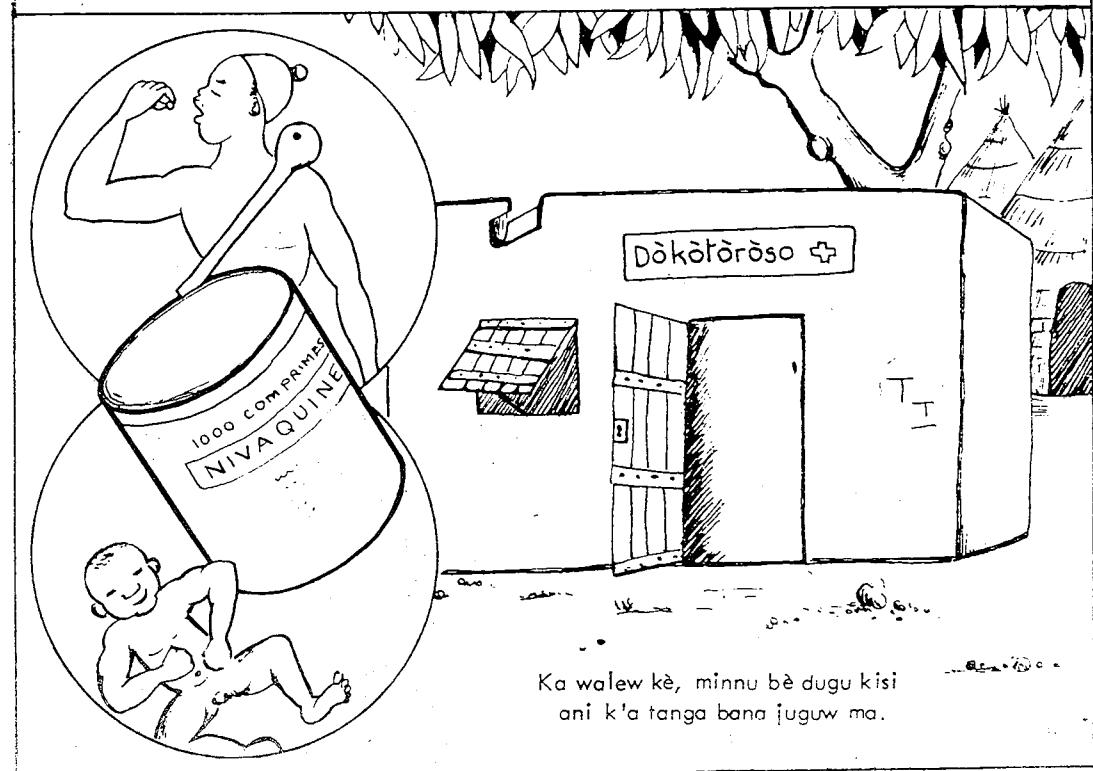
dugu kònseyi sigi kun ye ka dugutigi dèmè ka dugu baara, ani k'a yiriwà, k'a kè dugu mògòw sago ye. o kama, dugu kònseyi ka baara kétaw ni dugutigi taw bë tali kè nyògòn na.

wale o wale, baara o baara, n'o bë se ka dugu yiriwa, ka dugu mògòw ka dinyèlatigè nògòya, dugu kònseyi ka kan k'o nyini, k'o kè dugu kònòd :

- sòn ni sòn, dugu kònseyi ka kan ka gatigiw kumanyògònya u haminnakow kan, ani u kuntilennaw kan dugu yiriwali baara la, a kera sòrò yiriwali ye wo, a kera hadamadenya sinsili ye wo, a kera dònniya sira ye wo, a kera nafa sòrò sira o sira ye.
- fèerè minnu ka kan ka siri dugu mògòw fè, baara minnu ka kan ka

K'i janto dugu saniyalì la : ka ji minta lakana.

Ka walew kè, minnu bë dugu kisi ani k'a tanga bana juguw ma.

kè nyèmògòw fè, ani u yèrè fè u ka dugu kònòd, kònseyi ni dugu mògòw bë olu pereperelatigè, k'u kèli dògòda.

dugu kònseyi ka baara kétaw ka ca, u kelen kelen bëe tè se ka fò ka ban ; bawo, dinyèlatigè baara de dòn.

n b'a fè Mali duguw

politikitòn - ka komite

a föra ko politikitòn bè jamana ka kelenya de jira. ale de bè Mali-denw bée kamali nyögðn na, k'u kè

"faso kelen, kuntilenna kelen, ani naniya kelen" ye ; k'u kalan, k'u hakili n'u dusu kögð ka kè Mali jöli

baara kan, yaasa Mali ka bò nögð la, yaasa sörð min bè kè Mali kònð, o ka kè Malidenw bée ka sörð ye.

Ka jirituru kanu don mögðw la,
walasa ka nèema jiidi.

dugutòn jöyðrð dugu kònð

dugutòn bè dilan dugu kònð, walasa dugu mögðw ka se k'u ka sörð yiriwa u yèrè ye. o kosðn, dugutòn

bè ko bée kè, dugu bè bò nögð la cogo min. a ka baara ye :
- ka dugu ka dugukolo ladon ko kè

a kunko ye, a bée se ka lamara ani ka lasabati cogo min.

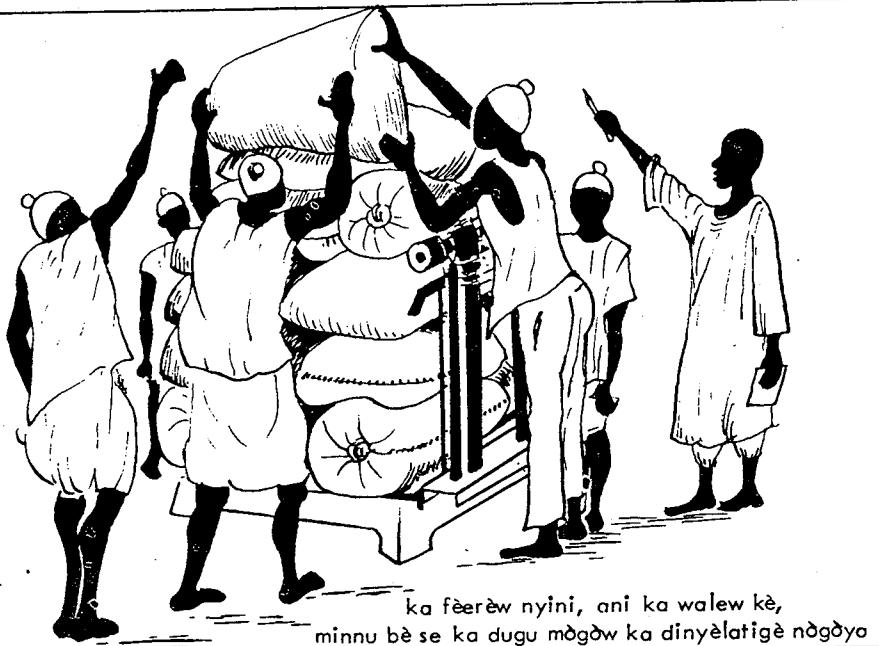
- ka cikèlaw dèmè sannifeere siratigè la, dugu mögðw yèrè bée se k'a nyènabò k'a nyè cogo min.

- ka tòndenw magonyèfènw nyini, i n'a fò, cikèminènw, suman si ni bolo, ani dinyèlatigè tè nyè fèn minnu kò.

- ka tòndenw dèmè u ka juruta ko la, ani ka dugu ka wari ko nyènabò, a bée se ka nafa sörð cogo min.

- ka tòndenw senkðrðmadondon ni fèerè nyumanw ye, walasa sörð bée yiriwa, ka tòndenw ka dinyèlatigè nögðya u bolo, ka baarakèla ladiyafèn bò tònð la, ka so nyumanw jò u ye, k'u ni lakana, k'u kalan, k'u ladamu.

- ka tòn ka sörð yiriwa donda wèrew kama.

ka nyèrè dòn n'a kabilaw

dugu jèkuluw, ni nyègòn cèla

dugutigi ni kònsèyi mògòw mana bén baara min kèli la dugu kònò, u ka kan ka dugu mògòw ladònniya o la : u bè pariti komite nyèmògò ladònniya, o bè dugu mògòw bée wele, ka kunnafoni di u ma.

pariti ka baara kète min mana na, komite nyèmògò bée dugutigi ni kònsèyi ladònniya o la.

ni dugu mògòw bée ka baara kète don, kònsèyi ni komite bée jè, ka dugu mògòw bée wele, k'u kunnafoni.

ni dugutòn sigilen bée dugu kònò, baara kète waleyali bée se ka to dugutòn dè bolo. bawo, jèkabaara tòn de don, min bée se ka jò ni o baara ninnu musakaw ye, min sigi kun ye ka dugu baara, k'a kè dugu mògòw sago ye.

◦ ◦

o sira kelen fè, ni dugu mògò min b'a fè baara nyuman min ka kè dugu kònò, a bée se k'o nyèfò dugutigi ye, walima kònsèyi mògò dò ye, walima komite nyèmògò ye.

n'a témèna dugu kònsèyi ka sira fè, o mana a lajè kònsèyi ka tònsigi la, bén mana kè a kan, a bée komite nyèmògò ladònniya.

ni jama ka baara don, o bée dugu mògòw wele, k'u kunnafoni baara in kèli la. ni dugutòn bée yen, tòn ko nyènabò jèkulù b'a lajè n'o baara bée se ka waleyà tòn fè.

◦ ◦

dugu kunda, jèkulù ninnu bée ka

Don o dòn, fitirida fè, Mali orajo bée kuma balikukan kan.

Nyamabugu dugutigi n'a kòrsigw b'a mèn.

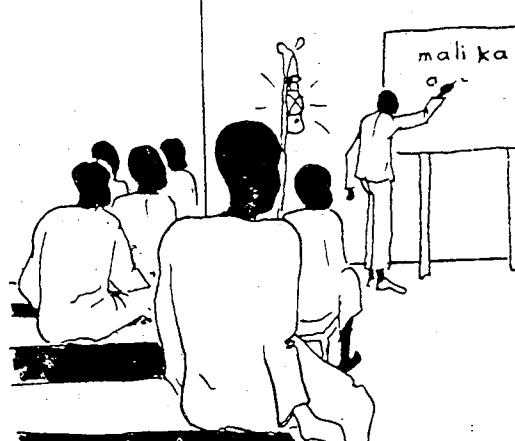
Don dò la, a ye dugu kònsèyi mògòw dalajè.

"ne ko : an tè fèerè nyini, yaasa balikukan ka kè Nyamabugu ?"

Dugutigi ni kònsèyi ye balikukan kuntigi wele, ka na kunnafoni d'u ma.

Nyamabukaw ye kunnafoni dilen ninnu bée waleyà u ka dugu kònò, tòn sira fè. Bi, mògò kalanbalì ka dògò yen.

baara bée nyègòn dafa ; u man kan ka nyègòn tinyè fyewu :

- kònsèyi ka baara ye ka dugu mara, ani k'a baara k'a nyè.
- pariti ka komite ka baara ye ka dugu mògòw kalan, k'u lafaamu, k'u

sòn hakili nyuman na baara dògòda-lénw kèli la, ani k'u dusukun lamin ka kè baaraw kan.

- dugutòn ka baara ye ka walew kè, bolo-di-nyègòn-ma kònò, yaasa ci-kèlaw ka dinyèlatigè ka nègòya.

Tayiru Banbera ka maana:

Daa na cogo

èe, mògòw,
a' ye jò, an ka sabali koyi,
dinyè tuma dòw tèmèna.
anw bë ala sèbèkòrò tanu bi kosèbè,
bari (n ka i nyininka),
anw ye saya si dòn,
k'a fò de ko fèn bë saya kò fè.
fènw tèmèna kununko, olu de ko,
ni i ni bòra i la ka ban,
ko a banna,
ko foyi tè kò fè tugun.

ð, o la sa (karamògò faaramasi dunan),
min ye an yèrèw kè sa,
ko anw tè se ka baara kè,
min ye an yèrèw kè sa,
ko anw tè se ka cèfarinya kè,
ð, o yòrò kelen min bë an dusukun kònò,
o don ; barisigi, ni hali silamèkè ye i jò ka ban,
ni i ko "asha hadun ala lahila lawu,
asha hadun ana mahamadur surulayi",
o tuma na, i kèra (n ka i nyininka)
ala ka jòn ye,
i kèra kira ka jòn ye.
n'i ye mògò faga sa (n ka i nyininka),
ala nana ka na a jira i la
ko jahanama kanuna ni i ye,
o tuma na (n ka i nyininka),
ni i ye ko wèrè kè o kò fè,
o si tè bèn an na.

ð, o tuma na (n ka i nyininka),
o de ye baa kelen ni kèmè duuru kè bi,
ni i nana ka na a ye sa
ko i ye o fila kelen o kelen kè,
i bë taa kè (n ka i nyininka).
kafiri su ye.
o kosòn, kamalen kòrò baa kelen ni kèmè duuru bë bi,
ko baa kelen bë kè i la,
i bë o kunun, ka i sigi.
o tè ko i tè se ka fèn kè yan mènè,
o kòrò de b'o la.

o kèra tuma min na (karamògò, n ka i nyininka),
a ko : - "Dantè".

a ko : - "naamu".
a ko : - "Dantè".
a ko : - "naamu".
a ko : - "cè o, an ka taa an da ;
Segu si tè sòn an na".

◦ ◦

u taara ka taa u da tuma min na
(karamògò, n ka i nyininka),
ko ni ko ye baliku sòrò,
kana sin ka karaba sooo.
taa i da fòlò, i ka sunògò,
ni i sunògòra, i bë i hakili sigi i kan.
hakilila mana sigi i kan,
ni o ye fèn min di i ma,
i bë sòrò ka laban ka baara kè ni o taabolo ye.
ni o tè, baliku mònètò, ni i ko
i bë o mònè bò o yòrò kelen,
mònè wèrè bë segin ka laban ka don i la.

◦ ◦

u taara u da ka sunògò tuma min na,
i k'a dòn, dugu y'i ban jè ma.
n'i y'a mèn ko : "a' ye jò,
an ka shè fòlò kasi kònò,
walima shè kan nyè filanan",
o ye mògò mago nyènen de ko ye.
dugu tè jè nyènibagatò nyinè ma wo.
cèbakòrò sigilen bë, a ni a dusukun kèlèlen bë
dalàn na (n ka i nyininka),
dalàn yèrè banna a ka da jaati.

◦ ◦

shè fòlò ko : "mago bë jòni na ?",
a taara ka taa don (n ka i nyininka)
a fa ka cèbon kònò.
a ye fa ka cèminèn ta nin ka u kè a kan.
a ye minèn jumèn ani minèn jumèn kè a kan ?
fa kèlen bë ka kulusi tigè o don
(karamògò, faaramasi dunan),
kulusi sen kelen, o bë alekabakuru la fo yan ;
kulusi sen kelen dalen bë (n ka i nyininka)
bobara tilancè la,
an ko : kènètintin kan,
kulusi sen kelen dalen bë yen nò.

fanga la

o tuma na, a kèlen bè ka nònkdanya fila kè
(n ka i nyininka)
bamada ye,
ka o don a kun na ; a tò bè a bokolo kan,
sèbèndenw dalen bè a kò kan.

bamanankè sòròla ka laban o la,
a ye nsirasèmè ta o la,
nin ka o da a kan fè.
nsirasèmè dalen a kan fè,
a nana woloba ta nin ka o da bulon wolonwula kònò.
yepage cè silamèya kémè fila bè (n ka i nyininka)
dingè jukòrò ;
dingè sennen bè ka o dilan nin ka olu bila yen,
wo lo dalen bè olu da la.
o tuma na, a sòròla ka laban ka na ka na i cooko,
a ye kolon tan siramugu san o na,
nin ka o don a nun kòrò ;
a nyònkàn goyara.

◦ ◦

a ko : - "Dantè".
a ko : - "naamu".
a ko : - "Dantè".
a ko : - "naamu".
a ko : - "taa sa,
ko ne ko ko ~~-gu~~ lamini dugutigi ni a gatigi,
ko u ~~'a~~ nyògòrò bulon wolonwula kònò.
Kaba-ka-jugu ni a ka jèdenw,
ko u ka nyògòrò n na sa,
ko n b'a fè, fèn min bè n fè,
ko n b'a fò (n ka i nyininka) mògòw ye.

a ko o tuma na
(karamògò faaramasi dunan, n ka i nyininka),
jelikuntigi ka a sòròla ka laban ka wuli o la,
ni o ye (n ka i nyininka)
jeli Tinyètigiba Dantè ye,
a y'i jò o la sa, a ko :
- "ne fa ni n baw".
olu ko : - "naamu".
a ko : - "wa, baasi tè.
jiti gi ni mògòtigi de bè aw wele,
ne ka wele tè.
kèlètigi ni fèlètigi de bè aw wele,
ne ka wele tè.

mugutigi ni nègètigi de bè aw wele,
ne ka wele tè,
ni o ye Monson den Daa ye.
a ko : a mago bè aw la (n ka i nyininka)
bulon wolonwula kònò,
ko : a' ka nyògòrò sòrò yen.

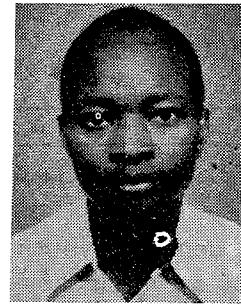
Kaba-ka-jugu ani Kanubaga-nyuman,
Bi-ka-gèlèn-n-ma ni Sini-ye-to-ala-ma,
bulon kònò Mògò-nyumannin-fin
ani Mògò-nyumannin-jè,
Faamè-kòròba ni Faamèn-in-cinin,
Nyuman-ka-nyi-nyuman-tile-tè,
Tugu-mògò-la-a-bè-mògò-tòrò,
Ka-i-bila-i-yèrè-ma-Segu-o-mago-tè-dilan,
Siduloki, Yamusa, binaa Balakè,
ko aw ka nyògòrò sòrò bulon kun ni bulon da
ka an fa ni n baw, ko aw ka don."

◦ ◦

è, nin kèra tuma min na
(karamògò, n ka i nyininka),
olu sòròla ka laban nin ka nyògòrò dèmèdèmè,
u ye bulon wolonwula kònò minè ka a fa.

bamanankè yèrè sigilen bè (n ka i nyininka)
a nyè kèlen bè, i n'a fò,
nkòncòrò nyè kungo kònò.
ni anw ko "nkòncòrò", o ye kònònin de ye,
a si bè a kan, komin, i n'a fò,
bamananw kèlen ka fini don nsoro la ;
o nyè bè bilenya cogo min ka a kunkolò finya,
anw ko o ma ko "nkòncòrò",
a nyè ka bilen.

o tuma na, bamanankè si'ilen sa.
a minnen ni (n ka i nyininka)
dusukun kamaninen ;
fèn min bèna fò, ni a ye o dòn ka si su la,
ani wale min bèna kè sògòma nin na a fè,
a b'a fè sa (n ka i nyininka)
a ni a dusukun bèe ka bò kiri la.
bamanankè sigilen tora o la bulon wolony ~~l'ò~~ kòrò
(kabako fa dununya, n ka i nyininka),
a sòròla ka laban nin ka mògòw l'ò mila.
(a tò bè bò kòrò aw kònò)

Yusufu SOGOBA

POYI:

Cadi denmisènninw

U bè ka taa, u nyèw bosolen,
 U daw jalen, minogó ni kóngó kunaman
 Dusukasi kónó, móñè jugu su fè,
 U bè ka taa, u fasalen, u n'u kónóbaninw.
 Cèncèn kalaman cinnida
 Bè ka don u sentègèninw pérèndaw fè.

Nka bi dun ye seliba ye
 Sagaw sirilen bè ka kasi duw bée da la.
 U bè ka facè ka murudaduman makónó,
 Facè min bëna na sóoni ka bo misiri la.
 Cadi denmisènninw dun bè min,
 Olu minnu fana ka kan n'u ka sagajigi jè cènyi ye?

Tile bè ka yelenku sankolo kabanogontan na
 Singonw tasuma kamiw kan, sogo kuru
 Sugandilenw bè k'u kasa duman fili finy fè,
 Cémisènninw ni npogotigininw bè bolónw minè seli don in na.
 U bè taa san-bée san-bée la,
 Duw ni nyogón cè.

Cadi denmisènninw dun bè min, n'ka
 Wari misèn d'u ma ninyagali don in na.
 Afiriki silamè duguw bée kónó, denmisènw nisón ka di
 N'u ka fini kuraw ye. U bëna sunogó su in na,
 U bolow datugulen hèrè kan, k'a sóró u mansaw
 Wasalen b'u ka sunogó lafiyalen kólósi.

Cadi denmisènninw dun bè min n'k'u masiri ni
 Seli finiw ye, fókabèn seli ani hèrè kósegin seli
 U kana n'sanbée san-bée, o la nyogón fè,
 An t'u boloninw fa ni banki biye bantaw dôrón ye,
 N'k'an b'u fa ni
 kanu, yafa, kotonyogontala ani badenya ye.

BAMAKO

Sètanburu kalo tile 18, san 1983

Yusufu SOGOBA

 "leb
 fol
 ye,
 la,
 Fo
 na,
 "UMC
 munu
 filè
 Otiw
 ani

 Ma
 Nka
 la k